

A study of the validity and reliability of BSQ-8C in student

Seyed Mojtaba Ahmadi¹, Fateme Veisy^{2*}, Kheirollah Sadeghi¹, Mansor Rezaei³, Fahime Raeesi⁴

1. Department of Clinical Psychology, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran

2. Tehran Institute of Psychiatry, School of Behavioral Sciences and Mental Health, Iran University of Medical Sciences

3. Department of Bio-statistic, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran

4. Department of Psychology, Islamic Azad University of Marvdasht, Marvdasht, Iran

(Received: 2014/12/14

Accept:: 2016/12/31)

Abstract

Backgroundm: Body image is defined as the mental picture of each person from his/her body. Serious concerns about body shape are the main feature of eating disorders, which is common in youth in milder form. Extreme concerns about body shape are the main feature of eating disorders that in fewer forms are common in adolescent. Since, this kind of concerns are influenced by the culture of each society and are relatively common among adolescents; the aim of current study is to investigate validity and reliability of the Body Shape Questionnaire 8C (BSQ-8C) in a sample of students of Kermanshah University Medical of Science.

Methods: The main tool of this study, BSQ-8C, was translated to Persian. Then validity and reliability of the BSQ-8C were evaluated in a sample of 272 students at Kermanshah University Medical of Science. Data collecting tools were BSQ-8C, BSQ-34 and Appearance Schema Inventory (ASI). Also for data analysis by SPSS version 16, correlation coefficient, Cronbach's alpha and split half coefficient were used.

Results: In the sample of students of Kermanshah University Medical of Science, reliability with the internal consistency method by using Cronbach's alpha was 0.82. Moreover, reliability in methods of split-half and retest were 0.79 and 0.74 respectively. As well as the convergent validity between this questionnaire, BSQ-34 and ASI by way of correlation was 0.90 and 0.57 respectively.

Conclusion: BSQ-8C for assessing body shape dissatisfaction in students has high reliability and good concurrent validity.

Keywords: Body shape questionnaire 8C, Body image, Reliability, Validity

* Corresponding author: Fateme Veisy
E-mail: veisy.fateme@gmail.com

بررسی روایی و پایایی پرسشنامه شکل بدن ۸C در دانشجویان

سید مجتبی احمدی^۱، فاطمه ویسی^{۲*}، دکتر خیراله صادقی^۱، دکتر منصور رضایی^۳، فهیمه رئیسی^۴

- ۱- گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران
 ۲- انیستیتو روان‌پزشکی تهران، دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ایران
 ۳- گروه آمار زیستی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران
 ۴- گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت، مرودشت، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۹/۲۳ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۱۱

چکیده:

سابقه و هدف: تصویر بدن به صورت تصویر ذهنی هر فرد از بدن خود تعریف شده است. نگرانی‌های جدی درمورد شکل بدن ویژگی اصلی اختلال‌های خوردن است که به شکل خفیف‌تر در جوان شایع است. با توجه به اینکه این نوع نگرانی از فرهنگ هر جامعه تاثیر می‌پذیرد و در بین نوجوانان به نسبت شایع است، بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی روایی و پایایی پرسشنامه شکل بدن ۸C در نمونه‌های از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بود.
مواد و روش‌ها: ابزار اصلی این پژوهش، پرسش‌نامه شکل بدن ۸C به فارسی ترجمه شد. سپس روایی و پایایی پرسشنامه شکل بدن ۸C در نمونه‌های ۲۷۲ نفری از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بررسی شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌های شکل بدن ۸C، شکل بدن ۳۴ سوالی و طرح واره‌های ظاهر بود. برای تحلیلی داده‌ها با SPSS نگارش ۱۶ از ضریب همبستگی، ضریب آلفای کرونباخ و ضریب دو نیمه سازی استفاده شد.
یافته‌ها: در نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، پایایی به روش همسانی درونی و با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد. پایایی به روش دو نیمه‌سازی و بازآزمایی نیز به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۷۴ بود. همچنین روایی همگرا این پرسشنامه با پرسشنامه‌های شکل بدن ۳۴ سوالی و طرح واره‌های ظاهر به ترتیب ۰/۹۰ و ۰/۵۷ بود.
نتیجه‌گیری: پرسشنامه شکل بدن ۸C برای سنجش نارضایتی از شکل بدن در نمونه‌های دانشجویان پایایی بالا و روایی همگرای خوبی دارد.

واژگان کلیدی: پرسشنامه شکل بدن ۸C، تصویر بدن، پایایی، روایی

مقدمه:

بی‌اشتهایی عصبی (AN)^۶ و پرخوری عصبی (BN)^۷ است. این نگرانی‌های، به صورت خفیف‌تر بین دختران نوجوان در فرهنگ‌های غربی رایج است (۴). نارضایتی از وزن، شکل و ظاهر کلی به اندازه‌ای در جمعیت کلی رایج شده که این نوع نگرانی به عنوان هنجار در نظر گرفته می‌شود (۵). انواع اختلال‌های خوردن در ۴ درصد نوجوانان و جوانان محصل گزارش شده است. بی‌اشتهایی عصبی در طول چند دهه گذشته شایع‌تر از دوره‌های قبلی گزارش شده است و به تدریج شیوع آن در دخترهای نابالغ و پسرها افزایش یافته است. برآورد می‌شود که بی‌اشتهایی عصبی در ۰/۵ تا یک درصد دختران نوجوان روی دهد و میزان شیوع آن در دخترها ۱۰ تا ۲۰ برابر بیشتر از پسرهاست. پراشتهایی عصبی شایع‌تر از بی‌اشتهایی عصبی است. تخمین شیوع این اختلال بین ۲ تا ۴ درصد در زن‌های جوان است. همچون بی‌اشتهایی عصبی، پراشتهایی عصبی نیز در زنان بسیار شایع‌تر از مردان است، ولی سن شروع آن در دوره نوجوانی دیرتر از سن شروع بی‌اشتهایی

برای نخستین بار مفهوم تصویر بدن^۱ از دیدگاه روان‌شناسی در سال ۱۹۳۵ از سوی شیلدر^۲، به صورت تصویر ذهنی ما از بدنمان، تعریف شد (۱-۲). مفهوم تصویر بدن سازه‌ای چند بعدی است که شامل شناخت، ادراک و نگرش نسبت به بدن می‌شود. نگرانی‌های مربوط به تصویر بدن شامل ارزیابی بیش از حد^۳ ظاهر، نارضایتی از بدن و تصویر تحریف شده از بدن است (۳).

مدت زمان زیادی است که اختلال در تصویر بدن^۴ به عنوان ویژگی اصلی اختلال خوردن شناخته می‌شود. نگرانی جدی درمورد شکل بدن^۵، ملاک اصلی اختلال

anorexia nervosa (AN)	6
bulimia nervosa(BN)	7

body image	1
Schilder	2
overvaluation	3
disturbance of body image	4
extreme concern about body shape	0

نویسنده مسئول: فاطمه ویسی
 پست الکترونیک: veisy.fateme@gmail.com

عصبی است (۶).

مفهوم اختلال در تصویر بدن^۱ پیچیده است و شامل دو مفهوم مرتبط، ولی متمایز نگرانی درباره شکل بدن و بیش برآورد^۲ اندازه بدن می شود. اگرچه در مورد بیش برآورد اندازه بدن پژوهش‌های زیادی انجام شده، ولی تا پایان دهه ۱۹۸۰ پژوهش‌های معدودی در زمینه نگرانی‌های شکل بدن وجود داشت که بخشی از آن به دلیل عدم اطمینان در مورد آسیب شناسی اصلی اختلال خوردن و فقدان ابزارهای معتبر و پایا برای سنجش نگرانی از شکل بدن بود (۷).

تا سال ۱۹۸۷ ابزار وجود نداشت که نگرانی از شکل بدن را به طور رضایت بخشی ارزیابی کند، بنابراین کوپر و همکارانش^{۱۱} پرسش‌نامه شکل بدن (BSQ)^{۱۱} را با این هدف ساختند. فرم اصلی پرسش‌نامه شکل بدن از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با زنانی که از وزن و شکل بدنشان ناراضی بودند، استخراج شد و در نمونه‌ای از زنان مبتلا به اختلال بی‌اشتهایی عصبی (n=38) و سه گروه از زنان بدون اختلال خوردن (n=535)، اعتبار یابی شده است (۴). نشان داده شد که این پرسش‌نامه می‌تواند بیماران را از غیر بیماران متمایز کند، همچنین در گروه شرکت کنندگان غیر بالینی، این پرسش‌نامه توانست افرادی که از وزنشان نگران بودند را از افرادی که نگران نبودند، تفکیک کند (۴، ۸).

از مزایای این پرسش‌نامه می‌توان به سنجش سندرم مهم مربوط به تصویر بدن (۹)، ترجمه آن به زبان‌های مختلف (۷، ۱۰-۱۴) و در دسترس بودن نسخه‌های کوتاه و جایگزین، اشاره کرد (۱۲). اگرچه پایایی و روایی پرسش‌نامه اصلی شکل بدن تأیید شده، ولی این پرسش‌نامه طولانی است و برای اجرای مکرر یا اجرای آن همراه با سایر پرسش‌نامه‌ها محدودیت دارد (۱۵). بنابراین نسخه‌های کوتاهی از این پرسش‌نامه ساخته شد (۱۱). در چند پژوهشی که در مورد نسخه‌های کوتاه پرسش‌نامه شکل بدن انجام شده، تأکید زیادی بر نسخه BSQ-8C شده است (۱۶). دلیل استفاده از نسخه BSQ-8C حساسیت زیاد این پرسش‌نامه نسبت به تغییر در دوره‌های درمانی است. این نسخه شامل ۸ آیتم است که بنابراین برای سنجش ناراضی‌تی از شکل بدن در هر دو جنس مناسب است (۱۵).

با توجه به اینکه ناراضی‌تی از شکل بدن جزو عوامل خطر^{۱۲} احتمالی اختلال خوردن بین افراد جوان، به شمار می‌آید (۱۷) و این نکته که تصویر بدن منفی با اختلال‌های خوردن، عزت نفس پایین، افسردگی، اضطراب، چاقی و گرایش‌های وسواس فکری عملی نیز رابطه دارد (۳، ۱۸)؛ بنابراین ابزارهای معتبر و پایایی مورد نیاز است که بتوانند ناراضی‌تی از شکل بدن را برای پیش‌گیری، بهبود، مدیریت اختلال‌های خوردن و رفتارهای خوردن مفید، ارزیابی کند. با توجه به اینکه پرسش‌نامه شکل بدن 8C در زمینه بالینی و پژوهشی کاربرد دارد و در مقایسه با فرم اصلی کوتاه است در نتیجه به صرفه جویی زمانی کمک خواهد کرد، بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی اعتبار و روایی پرسش‌نامه شکل بدن 8C در نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بود و این پژوهش به دنبال پاسخ به این سوال بود که آیا پرسش‌نامه شکل بدن روایی و پایایی مطلوبی دارد؟

مواد و روش‌ها:

این پژوهش از نوع مقطعی و اعتبار سنجی ابزار است. جامعه پژوهش تمامی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بودند که با استفاده از فرمول محاسبه حجم نمونه، ۲۶۰ نمونه مورد نیاز بود (۱۳۰ دختر و ۱۳۰ پسر). به دلیل احتمال افت آزمودنی‌ها ۲۷۲ نفر از دانشجویان به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. معیار ورود به مطالعه این بود که حداقل یک ترم تحصیلی از ورود دانشجو به دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه گذشته باشد و معیار خروج از پژوهش تمایل نداشتن دانشجو برای شرکت در پژوهش بود. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسش‌نامه شکل بدن 8C بود. ابتدا این پرسش‌نامه از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه شد. پس از ویرایش، توسط دو فرد متخصص زبان انگلیسی، مستقل از یکدیگر، ترجمه معکوس انجام شد؛ سپس ترجمه

معکوس با پرسش‌نامه اصلی مقایسه شده و اصلاحات لازم در نسخه فارسی انجام شد. شرکت کنندگانی که داوطلب شرکت در پژوهش بودند، پس از اخذ رضایت‌نامه، پرسش‌نامه‌های شکل بدن 8C، شکل بدن ۳۴ سوالی و پرسش‌نامه طرحواره ظاهر را بدون ذکر نام تکمیل کردند. برای بررسی پایایی باز آزمایی پرسش‌نامه شکل بدن 8C، این پرسش‌نامه با فاصله زمانی دو هفته پس از اجرای اولیه، دوباره اجرا و میزان همبستگی آن با اجرای اولیه محاسبه شد. قابل ذکر است تمامی فرآیند پژوهش مورد تأیید کمیته پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بود.

پرسش‌نامه شکل بدن^{۱۳} (BSQ-8C) 8C: پرسش‌نامه BSQ-8C نسخه کوتاه پرسش‌نامه شکل بدن و شامل هشت سوالی استخراج شده از نسخه کامل ایوانس و دولان در سال ۱۹۹۳ است. دلیل استفاده از نسخه BSQ-8C حساسیت زیاد این پرسش‌نامه نسبت به تغییر در دوره‌های درمانی است. در سال ۲۰۱۲ دو بررسی توسط ولش و همکاران برای تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه BSQ-8C، انجام شد، پژوهش اول با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی در نمونه‌ای ۱۸۲ نفری از دانشجوی لیسانس اجرا شد. پژوهش دوم نیز در نمونه‌ای ۷۴۷ نفری از زنان ۱۸ تا ۳۰ ساله سوئدی در جمعیت عمومی انجام شد که ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسش‌نامه را بررسی کرد. نتایج نشان داد که پایایی باز آزمایی، همسانی درونی و روایی همگرایی این پرسش‌نامه رضایتبخش بود (۱۵). در مطالعه حاضر نیز روایی همگرا (۰/۹ تا ۰/۵۷) و پایایی (از ۰/۷۴ تا ۰/۸۹) مطلوب بود.

پرسش‌نامه شکل بدن ۳۴ سوالی (BSQ-34)^{۱۴}: این پرسش‌نامه خودگزارشی، ۳۴ سوال دارد که برای سنجش ناراضی‌تی از شکل بدن در ۴ هفته اخیر، به صورت مقیاس لیکرت طراحی شده است. آزمودنی‌ها پاسخ مورد نظر خود را از بین گزینه‌های هیچ‌گاه (۱)، به ندرت (۲)، بعضی وقت‌ها (۳)، اغلب (۴)، اکثر وقت‌ها (۵)، همیشه (۶) انتخاب می‌کنند. حداقل نمره‌ای که فرد در این آزمون به دست می‌آورد ۳۴ و حداکثر آن ۲۰۴ است و نمره بالاتر ناراضی‌تی بیشتر از تصویر بدن را نشان می‌دهد. پرسش‌نامه شکل بدن ۳۴ سوالی در مطالعه اصلی، روایی همگرایی رضایت بخشی را نشان داد (۰/۶۶) در بیماران مبتلا به اختلال خوردن و (۰/۶۱) در جمعیت عمومی. روایی افتراقی این پرسش‌نامه نیز رضایت بخش بود به طوری که این پرسش‌نامه زنان مبتلا و غیر مبتلا به اختلال خوردن را تفکیک کرد (p > ۰/۰۱) (۴). در سایر پژوهش‌ها نیز روایی همگرایی این پرسش‌نامه رضایت بخش گزارش شد (۹-۱۱، ۱۴) همچنین پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش‌های مختلف تأیید شده است (۷، ۱۰، ۱۳). در ایران ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسش‌نامه توسط صادقی و همکاران بررسی شده است. ضریب پایایی از نوع آلفای کرونباخ، دومنه سازی و بازآزمایی در کل نمونه به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۳ و ۰/۸۲ بود. روایی همگرایی این پرسش‌نامه نیز ۰/۶۳ بود. همچنین تحلیل عاملی ۶ عامل را نشان داد که در مجموع ۶۱/۹٪ از واریانس این پرسش‌نامه را تبیین می‌کرد. به طور کلی نتایج این پژوهش نشان داد که این پرسش‌نامه روایی و پایایی مطلوبی دارد (۱۹).

پرسش‌نامه طرح واره‌های ظاهر (ASI)^{۱۵}: پرسش‌نامه‌ی طرح واره‌های ظاهر (ASI) برای سنجش فرضیه‌های شناختی بنیادین مربوط به ظاهر ساخته شد. این پرسش‌نامه به ماده‌هایی توجه دارد که باورهای مربوط به اهمیت، معنا و آثار ادراکی ظاهر بر زندگی افراد را نشان می‌دهد. کش و پروزینسکی^{۱۶} (۱۹۹۰) بر اساس موضوع‌های اصلی مطرح شده در پیشینه پژوهشی مربوط به تصویر بدن، ماده‌ها و حوزه‌های زیر را درباره‌ی ظاهر استخراج و انتخاب کردند: تمرکز و توجه فرد، سرمایه گذاری هیجانی یا هویتی، (ب) باورهای فرد با توجه به آثار تاریخیچه و رشد، (ت) باورهای فرد درباره آثار روابط میان فردی فعلی و آینده و (ث) درونی ساختن باورهای کلیشه‌ای جامعه. این پرسش‌نامه ۱۴ سوال دارد که و در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (اصلاً تا خیلی زیاد) پاسخ داده می‌شود. حداقل نمره کل این پرسش‌نامه ۱۴ و حداکثر ۷۰ به دست می‌آید. کش معلوم ساخت که همسانی درونی ASI روی ۱۷۱ دانشجوی زن و مرد به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۷۹ است. پایایی آزمون باز آزمون یک ماهه برای دانشجویان زن ۰/۷۱ بود. در ایران، پژوهش صادقی در سال ۱۳۸۷ نشان داد که این پرسش‌نامه از روایی صوری و روایی محتوایی و

body image disturbance	8
overestimation	9
Cooper et al	10
. Body Shape Questionnaire (BSQ)	11
risk factor	12

Body Shape Questionnaire-8C (BSQ-8C)	13
Body Shape Questionnaire-34 (BSQ-34)	14
Appearance Schema Inventory (ASI)	15
Pruzisky	16

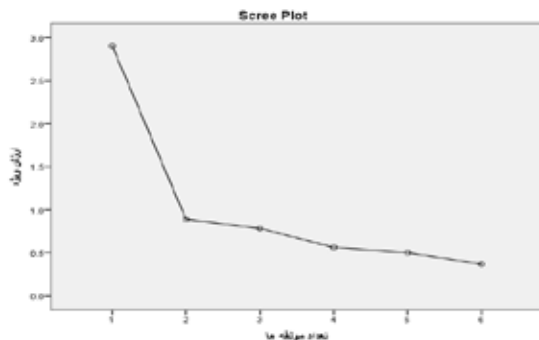
جدول ۴. تحلیل عاملی پرسشنامه شکل بدن CA

عوامل	ارزش ویژه اولیه			مجموع بارهای استخراج شده		
	کل	درصد تبیین واریانس	درصد تبیین	کل	درصد تبیین واریانس	درصد تبیین واریانس تراکمی
۱	۱۲/۰۹	۴۸/۳۷	۴۸/۳۷	۲/۹۰	۴۸/۳۷	۴۸/۳۷
۲	۰/۸۸	۱۴/۷۷	۶۳/۱۴			
۳	۰/۷۸	۱۳/۰۴	۷۶/۱۸			
۴	۰/۵۶	۹/۳۶	۸۵/۵۵			
۵	۰/۰۵	۸/۳۳	۹۳/۸۸			
۶	۰/۳۶	۶/۱۱	۱۰۰			

شکل بدن 8C در کل دانشجویان، دانشجویان زن و مرد به ترتیب $(SD=6)14/05$ ، $(SD=7)14$ و $(SD=5)13$ بود.

پایایی پرسشنامه شکل بدن 8C به روش آلفای کرونباخ، دو نیمه سازی و باز آزمایی در کل نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از $0/74$ تا $0/82$ به دست آمد. (جدول ۱).

با توجه به یافته‌های جدول ۳، ضریب همبستگی پرسشنامه شکل بدن 8C با

نمودار ۱: نمودار سنگ ریزه تحلیل عوامل پرسشنامه شکل بدن CA

پرسشنامه شکل بدن 34 سؤالی، در کل نمونه، نمونه زن و مرد مثبت و معنا دار بود. همچنین ضریب همبستگی این پرسشنامه با پرسشنامه طرح‌واره‌های ظاهر مستقیم و معنادار بود ($p < 0/001$).

برای پیدا کردن عامل‌های این پرسشنامه در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد که تنها یک عامل استخراج شد (جدول ۴، نمودار ۱).

بحث:

نتایج این پژوهش نشان داد پایایی پرسشنامه شکل بدن 8C به روش آلفای کرونباخ، دو نیمه سازی و باز آزمایی در نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه مطلوب بود که این میزان پایایی نشانگر یک پرسشنامه معتبر است (۲۱). پژوهش‌های پیشین پایایی این پرسشنامه را تایید کردند. برای مثال ولش و همکاران در نمونه‌ای از دانشجویان، پایایی بازآزمایی پرسشنامه شکل بدن 8C ($F=0/95$) را تایید کردند. همسانی درونی این پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ در نمونه‌ای از دانشجویان ($\alpha=0/92$ و $\alpha=0/93$) و جمعیت عمومی نیز ($\alpha=0/94$) مطلوب بود (۱۵). در پژوهش پوک و همکاران پایایی پرسشنامه شکل بدن 8C بررسی شد؛ نتایج این پژوهش نشان داد همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ ($\alpha=0/91$)، رضایت بخش است (۱۶). روایی همگرایی پرسشنامه شکل بدن 8C در نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه نیز رضایت بخش بود که روایی این پرسشنامه را تایید می‌کند (۲۲). همبستگی بین پرسشنامه شکل بدن 8C و پرسشنامه شکل بدن 34 سوال در کل نمونه، نمونه زن و مرد بسیار بالا بود که نشان می‌دهد فرم کوتاه 8C، جایگزین

روایی افتراقی مطلوبی برخوردار است و پایایی پرسشنامه به سه روش آلفای کرونباخ، باز آزمایی و دو نیمه سازی روی 54 نفر از دانشجویان رشته‌ی روان شناسی به ترتیب $0/75$ ، $0/82$ و $0/78$ به دست آمده که رضایت بخش است (۲۰).

داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نگارش ۱۶ تجزیه و تحلیل شدند. تحلیل داده‌ها با دو روش آمار توصیفی و استنباطی انجام شد. در بخش آمار توصیفی از فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی برای بررسی همسانی درونی از ضریب آلفای کرونباخ، برای بررسی پایایی دو نیمه کردن، پایایی آزمون بازآزمایی و روایی همگرایی، ضریب همبستگی محاسبه شد. همچنین برای بررسی ساختار پرسشنامه تحلیل عاملی اکتشافی انجام شد.

یافته‌ها:

از نمونه 272 نفری دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، 128 شرکت کننده زن ($53/1\%$) و 144 شرکت کننده نیز مرد ($46/9\%$) بودند. میانگین سنی کل نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه $21/01$ با انحراف استاندارد $4/59$ بود. شرکت کننده‌های این پژوهش 154 نفر از دانشجویان پزشکی (56%)، 93 نفر از دانشجویان پیراپزشکی (35%)، 11 نفر از دانشجویان دندان پزشکی (4%) و 14 نفر از دانشجویان دارو سازی (5%) بودند. میانگین نمره پرسشنامه جدول ۱. ضرایب پایایی پرسشنامه شکل بدن CA

ضریب آلفای کرونباخ	ضریب دو نیمه سازی	ضریب باز آزمایی		
۰/۸۲	۰/۷۹	۰/۷۴	کل	دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه
۰/۸۶	۰/۸۳	۰/۵۶	زن	
۰/۷۶	۰/۷۴	۰/۸۹	مرد	

جدول ۲. ضریب همبستگی هر آیت‌م به کل

میانگین مقیاس با حذف سوال	واریانس پرسشنامه با حذف سوال	همبستگی بین کل - جزء	آلفای کرونباخ با حذف سوال	سوال
۸/۷۵	۱۶/۰۲	۰/۵۷	۰/۷۲	سوال ۱
۸/۸۸	۱۶/۸۲	۰/۶۴	۰/۶۹	سوال ۲
۹/۲۴	۲۱/۲۲	۰/۳۵	۰/۷۷	سوال ۳
۹/۵۹	۱۹/۵۴	۰/۵۵	۰/۷۳	سوال ۴
۹/۴۹	۱۸/۸۳	۰/۶۳	۰/۷۱	سوال ۵
۹	۱۸/۵۶	۰/۴۰	۰/۷۷	سوال ۶

جدول ۳. روایی همگرایی پرسشنامه شکل بدن 8C در نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه

مقیاس	ضریب همبستگی	سطح معناداری	تعداد
پرسشنامه شکل بدن 34 سؤالی	کل	$p < 0/001$	272
	زن	$p < 0/001$	128
	مرد	$p < 0/001$	144
پرسشنامه طرح‌واره‌های ظاهر	کل	$p < 0/001$	272
	زن	$p < 0/001$	128
	مرد	$p < 0/001$	144

سوال‌های پرسش‌نامه شکل بدن 8C بیشتر بر جنبه نگرشی (شناختی و هیجانی) تاکید دارد، در پژوهش‌هایی که با هدف بررسی عوامل آشکار ساز و نگهدارنده ناراضیاتی از شکل بدن انجام می‌شود، کاربردی است. ویژگی روان سنجی مطلوب و تعداد کم سوال‌های پرسش‌نامه شکل بدن 8C نشان می‌دهد این پرسش‌نامه ابزاری معتبر برای سنجش ناراضیاتی از شکل بدن است. با توجه به این که نگرش نسبت به تصویر بدن از ویژگی‌های فرهنگی تاثیر می‌پذیرد؛ بنابراین در هر فرهنگی بررسی روایی و پایایی این دسته از ابزارها و از جمله پرسش‌نامه شکل بدن 8C، ضروری است. اما با توجه به اینکه پژوهش حاضر در جمعیت دانشجویان انجام شده است، تعمیم پذیری یافته‌ها به سایر جمعیت‌ها با محدودیت همراه است. یکی دیگر از محدودیت‌های پژوهش حاضر روش نمونه‌گیری است که به صورت در دسترس انجام شده است. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده سایر جمعیت‌های بالینی از جمله افراد مبتلا به اختلال‌های خوردن و یا اختلال بدریخت انگاری شکل بدن و غیر بالینی در صورت امکان با روش نمونه‌گیری تصادفی بررسی شوند. همچنین پیشنهاد می‌شود سایر مشخصات روان سنجی این پرسش‌نامه نیز بررسی شود.

تشکر و قدردانی:

از استادان محترم، شرکت کنندگان در این پژوهش و تمامی کسانی که در این پژوهش کمال همکاری را داشتند، تشکر می‌کنیم. لازم به ذکر است این پژوهش بخشی از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی بالینی با کد طرح ۹۳۰۶۴ است و اعتبار آن از محل دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه تأمین شده است.

منابع:

- Slade PD. Body image in anorexia nervosa. *Br J Psychiatr.* 1988;2:20-2
- Slade PD. What is body image? *Behav Res Ther.* 1994;32(5):497-502.
- Cash TF, Pruzinsky T. *Body image: A handbook of theory, research, and clinical practice.* New York City : The Guilford Press; 2004.
- Cooper PJ, Taylor MJ, Cooper Z, Fairbum CG. The development and validation of the body shape questionnaire. *Int J Eat Disord.* 1987;6(4):485-94.
- Striegel-Moore RH, Silberstein LR, Rodin J. Toward an understanding of risk factors for bulimia. *Am Psychol.* 1986;41(3):246-63.
- Sadock BJ, Kaplan HI, Sadock VA. Kaplan & Sadock's *Synopsis of Psychiatry: Behavioral Sciences/clinical Psychiatry*, 10th ed. Netherlands: Wolter Kluwer/Lippincott Williams & Wilkins; 2007.
- Ghaderi A, Scott B. The reliability and validity of the Swedish version of the Body Shape Questionnaire. *Scand J Psychol.* 2004;45(4):319-24.
- Bunnell DW, Cooper PJ, Hertz S, Shenker IR. Body shape concerns among adolescents. *Int J Eat Disord.* 1992;11(1):79-83.
- Rosen JC, Jones A, Ramirez E, Waxman S. Body shape questionnaire: Studies of validity and reliability. *Int J Eat Disord.* 1996;20(3):315-9.
- Conti MA, Cordás TA, Latorre MdRDdO. A study of the validity and reliability of the Brazilian version of the Body Shape Questionnaire (BSQ) among adolescents. *Revista Brasileira de Saúde Materno Infantil.* 2009;9:331-8.
- Lentillon-Kaestner V, Berchtold A, Rousseau A, Ferrand C. Validity and Reliability of the French Versions of the Body Shape Questionnaire. *J Pers Assess.* 2013; 1-7.
- Warren CS, Cepeda Benito A, Gleaves DH, Moreno S, Rodriguez S, Fernandez MC, et al. English and Spanish versions of the Body Shape Questionnaire: Measurement equivalence across ethnicity and clinical status. *Int J Eat Disord.* 2008;41(3):265-72.
- Di Pietro M, Silveira DXd. Internal validity, dimensionality and

مناسبی از فرم بلند ۳۴ سوالی است. و برای سهولت در پژوهش‌های آینده از این فرم استفاده کرد. همان‌طور که گزارش شد همبستگی معنادار پرسش‌نامه شکل بدن 8C با پرسش‌نامه طرح‌واره‌های ظاهر در نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، روایی همگرایی این پرسش‌نامه را تایید می‌کند؛ هم‌زمان با فعال شدن طرح‌واره‌های ظاهر، توجه به اطلاعات طرح‌واره و آگاهی افزایش می‌یابد و به پردازش شناختی و عاطفی مثل ناراضیاتی از بدن منجر می‌شود (۲۳). در پژوهش پیشین نیز روایی پرسش‌نامه شکل بدن 8C رضایت بخش گزارش شد. ولش و همکاران برای بررسی روایی همگرایی پرسش‌نامه شکل بدن 8C، همبستگی این پرسش‌نامه را با پرسش‌نامه بررسی اختلال‌های خوردن (EDE-Q)^{۱۷} و شاخص توده بدنی (BMI)^{۱۸} بررسی کردند که نتایج نشان داد همبستگی مثبت و معنادار است ($p < 0.01$) (۱۵). تحلیل عاملی اکتشافی این پرسش‌نامه نیز نشان داد که در مجموع یک عامل وجود دارد.

این پژوهش که با هدف گسترش اطلاعات مربوط به تصویر بدن و ناراضیاتی از شکل بدن در نمونه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی انجام شد، پایایی و روایی پرسش‌نامه شکل بدن 8C را تایید می‌کند. سوال‌های پرسش‌نامه شکل بدن 8C، برخلاف نسخه اصلی و بلند این پرسش‌نامه، وابسته به جنسیت خاصی نیست، در نتیجه برای بررسی ناراضیاتی شکل بدن در جمعیت زنان و مردان مناسب‌تر است. با توجه به این که

Eating Disorder Examination Questionnaire (EDE-Q)	17
Body Mass Index (BMI)	18

performance of the Body Shape Questionnaire in a group of Brazilian college students. *Revista Brasileira de Psiquiatria.* 2009;31(1):21-4.

- Akdemir A, Inandi T, Akbas D, Karaoglan Kahilogullari A, Eren M, Canpolat BI. Validity and Reliability of a Turkish Version of the Body Shape Questionnaire Among Female High School Students: Preliminary Examination. *Eur Eat Disord Rev.* 2012;20(1):e114-e5.
- Welch E, Lagerström M, Ghaderi A. Body Shape Questionnaire: Psychometric properties of the short version (BSQ-8C) and norms from the general Swedish population. *Body Image.* 2012;9(4):547-50.
- Pook M, Tuschen-Caffier B, Brähler E. Evaluation and comparison of different versions of the Body Shape Questionnaire. *Psychiatr Res.* 2008;158(1):67-73.
- Oliveira Fpd, Bosi MLM, Vigário PdS, Vieira RdS. Eating behavior and body image in athletes. *Med Sports Braz Mag.* 2003;9:348-56.
- Verplanken B, Velsvik R. Habitual negative body image thinking as psychological risk factor in adolescents. *Body Image.* 2008;5(2):133-40.
- Sadeghi k, Ahmadi SM, Rezaee M, Veisy F, Raesee F, Shahverdi J. Psychometric properties of Body Shape Questionnaire-34 in students. *Kermanshah university of medical science journal.* 2014;18(6):316-22. [persian]
- Sadeghi KH, Gharraee, B., Fata, L., Mazhari, SZ. Effectiveness of Cognitive-Behavioral Therapy in Treating Patients with Obesity. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology.* 2010;16(2):107-17. [persian]
- Giles D. *Advanced research methods in psychology.* London: Routledge; 2013.
- Saad S, Carter GW, Rothenberg M, Israelson E. *Testing and Assessment: An Employer's Guide to Good Practices.* Washington: Office of Policy and Research; 1999.
- Hargreaves D, Tiggemann M. The Effect of "Thin Ideal" Television Commercials on Body Dissatisfaction and Schema Activation During Early Adolescence. *J Youth Adolesc.* 2003;32(5):367-73